

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ –ਸਬਦ ੯੫
ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਆ ॥
ਰਾਗੁ ਸਿਰੀਰਾਗੁ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੧੩

ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਆ ॥
ਦੂਜਾ ਖੇਲੁ ਕਰਿ ਦਿਖਲਾਇਆ ॥
ਸਭੁ ਸਚੇ ਸਚੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਸੈ ਬੁਝਾਇ ਜੀਉ ॥੨੦॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਪਾਇਆ ॥
ਤਿਥੈ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥
ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਲਏ ਸਮਾਇ ਜੀਉ ॥੨੧॥
ਗੋਪੀ ਨੈ ਗੋਆਲੀਆ ॥
ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਗੋਇ ਉਠਾਲੀਆ ॥
ਹੁਕਮੀ ਭਾਂਡੇ ਸਾਜਿਆ ਤੂੰ ਆਪੇ ਭੰਨਿ ਸਵਾਰਿ ਜੀਉ ॥੨੨॥
ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥
ਤਿਨੀ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਚੁਕਾਇਆ ॥
ਨਿਰਮਲ ਜੇਤਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਾਣੀਆ ਓਇ ਚਲੇ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਜੀਉ ॥੨੩॥
ਤੇਰੀਆ ਸਦਾ ਸਦਾ ਚੰਗਿਆਈਆ ॥ ਮੈ ਰਾਤਿ ਦਿਹੈ ਵਡਿਆਈਆਂ ॥
ਅਣਮੰਗਿਆ ਦਾਨੁ ਦੇਵਣਾ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਮਾਲਿ ਜੀਉ ॥੨੪॥੧॥

ਸਾਰ: ਸ਼ਬਦ "ਤੂੰ" ਕਿਸੇ ਇਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ, ਨਾਮ ਜਾਂ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਹਰ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਉਭਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਧੁੰਦਲੇ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਰੂਪ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਬਲਕਿ ਹੋਂਦ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਵੈ ਇਸ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਧਾਰਨਾ ਚੇਤਨਾ ਉਪਰ ਨਿਰੰਤਰ ਧਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਖੁਦ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਭਰਮ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਹਉਮੈ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪਸਰਦੀ ਹੈ, ਦੀਵਾਰਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢਹਿ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। "ਤੂੰ" ਨੂੰ ਇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਹੋਂਦ

ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਰੰਤਰ, ਜੀਵੰਤ ਹਾਜ਼ਰਤਾ ਵਜੋਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਆ ॥

ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਭਰਮਪੂਰਨ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਦੂਜਾ ਖੇਲੁ ਕਰਿ ਦਿਖਲਾਇਆ ॥

ਤੁਸੀਂ ਦਵੈਤ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਲਤਾ ਇਕ ਰਚਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਨਵੀਨਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵਿਪਰੀਤ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੀ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਬੁਣਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਭੁ ਸਚੇ ਸਚੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਸੈ ਬੁਝਾਇ ਜੀਉ ॥੨੦॥

ਸਮੁੱਚਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਸੱਚ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਜੇ ਲੋਕ ਇਸਦੀ ਦਿਲੋਂ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸਦੀ ਸੂਝ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਇਹ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਕਸਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੀ ਪਛਾਣ ਅੰਤਰੀਵੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇਪਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। (੨੦)

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਪਾਇਆ ॥

ਬਿਬੇਕ ਦਾ ਤੱਤਸਾਰ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਤਿਥੈ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥

ਉੱਥੇ, ਭਰਮ ਨਾਲ ਲਗਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਇਕ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਨੂੰਨੀ ਜਿੱਦੀਪਣ ਜੋ ਕਦੇ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਭੰਗ ਹੋਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਲਏ ਸਮਾਇ ਜੀਉ ॥੨੧॥

ਆਪਣੇ ਆਪ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਆਲਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕਸੁਰਤਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਏਕਤਾ ਨਾਲ ਏਕੀਕਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ (੨੧)

ਗੋਪੀ ਨੈ ਗੋਆਲੀਆ ॥

ਤੁਸੀਂ ਦੇਧੀ, ਦਰਿਆ ਅਤੇ ਚਰਵਾਹਾ ਹੋ। ਇਹ ਰੂਪਕ ਸਾਡੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਖੰਡਿਤ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਗੋਇ ਉਠਾਲੀਆ ॥

ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਪਹਾੜ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ; ਇਹ ਐਲਾਨਮਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਏਕਮ, ਟਿਕਾਉ ਚੇਤਨਾ ਸਾਰੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਹੁਕਮੀ ਭਾਂਡੇ ਸਾਜਿਆ ਤੂੰ ਆਪੇ ਭੰਨਿ ਸਵਾਰਿ ਜੀਉ ॥੨੨॥

ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੀਵਨ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਘੜੇ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਇਸਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਕਥਨ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਤੰਤਰ ਇੱਛਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਅਰਥਪੂਰਨ ਜਾਂ ਅਰਥਹੀਣ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। (੨੨)

ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰਕਰਣ ਨੂੰ ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਅਸਲ ਤੱਤ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਧਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤਿਨੀ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਚੁਕਾਇਆ ॥

ਉਹ ਦੂਜੇਪਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਲਗਾਵ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ; ਦਵੈਤ ਵੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਜੋਤਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਾਣੀਆ ਓਇ ਚਲੇ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਜੀਉ ॥੨੩॥

ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ; ਉਹ ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਗਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਭਰਦੀ ਹੈ। (੨੩)

ਤੇਰੀਆ ਸਦਾ ਸਦਾ ਚੰਗਿਆਈਆ ॥

ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਣ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਨੈਤਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢੰਗ ਹੈ।

ਮੈ ਰਾਤਿ ਦਿਹੈ ਵਡਿਆਈਆਂ ॥

ਮੈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਤੁਹਾਡੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਸਾਡੇ ਕੰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਅੰਤਤਾ ਵਿਚ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਅਣਮੰਗਿਆ ਦਾਨੁ ਦੇਵਣਾ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਮਾਲਿ ਜੀਉ ॥੨੪॥੧॥

ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਮੰਗੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦਿਓ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਹਕੀਕਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਸਾਡੀ ਮੰਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਹਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। (੨੪)(੧)

ਤੱਤ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਸਾਹ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਲੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੇਨਤੀ ਜਾਂ ਉਮੀਦ ਦੇ ਮੁਹਈਆ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਦਾਰਤਾ ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ

ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਜੋ ਵਟਾਂਦਰੇ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਜੜੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਦਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਤੱਤ ਕਾਰਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਹੱਕਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਣ ਵੱਲ ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਣ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਭਰਪੂਰ ਦਾਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਲਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਬੇਸਮਝ ਖਪਤ ਲਈ। ਇਹਨਾਂ ਅਣ-ਮੰਗੀਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖੁਦ ਨਾਲ ਮੌਲਿਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਵਾਲਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: OnenessInDiversity.com

ਈਮੇਲ: onenessindiversityfoundation@gmail.com